

مقدمه‌ای بر
روش تحقیق و مقاله‌نویسی

در علوم انسانی

مولفان:

عرفان معماریان

مصطفی جعفری

سیدمهدی خاتمی

سرشناسه	:	عرفان معماریان ۱۳۵۱
عنوان و نام پدیدآور	:	مقدمه‌ای بر روش تحقیق و مقاله‌نویسی در علوم انسانی / عرفان معماریان، مصطفی جعفری، سیدمهدی خاتمی.
مشخصات نشر	:	نکا: مهربان‌نیکا، ۱۳۹۸.
مشخصات ظاهری	:	۲۴۸ص.
شابک	:	۹۷۸-۶۰۰-۸۸۴۳۷۹-۵
وضعیت فهرست نویسی	:	فیبا
موضوع	:	مقاله نویسی
موضوع	:	Essay Writing
شناسه افزوده	:	مصطفی، جعفری، ۱۳۶۹ -
شناسه افزوده	:	خاتمی، سیدمهدی، ۱۳۶۶ -
رده بندی کنگره	:	LC۴۶۰۱
رده بندی دیویی	:	۳۷۱/۹۲۸.۷۶
شماره کتابشناسی ملی	:	۶۰۲۰۶۶۹

مقدمه‌ای بر روش تحقیق و مقاله‌نویسی در علوم انسانی

تالیف: عرفان معماریان - مصطفی جعفری - سیدمهدی خاتمی

ویراستار: زهرا آبادی - زهرا عباسی آبلویی

صفحه‌آرایی: زهرا آبادی

طراح جلد: زهرا آهنگر

چاپ اول: ۱۴۰۱

قیمت: ۹۸۰۰۰ تومان

شمارگان: ۵۰۰

چاپ و صحافی: گلها

آدرس: مازندران - نکا

تلفن ثابت: ۰۱۱۳۴۷۲۳۶۴۰ - تلفن همراه: ۰۹۱۱۱۵۷۲۶۳۷

نشانی سایت: www.mehrabannika.com

Email: mehrabane.nika91@yahoo.com

حق چاپ محفوظ است

انتشار کتاب‌های معتبر دانشگاهی از دیرباز مورد توجه انتشارات مهربان نیکا بوده است، اما اخیراً این انتشارات با رویکردی جدید و متناسب با تغییرات در دنیای نوین، طرح توسعه کتاب‌های دانشگاهی را به‌ویژه در زمینه پژوهش، در برنامه انتشاراتی خود قرار داده است. در دنیای امروز، دانایی یکی از شاخص‌های اصلی پیشرفت همه‌جانبه هر جامعه به شمار می‌رود. سنجش سطح دانایی به میزان تولید و مصرف اطلاعات و گسترش دانایی به دسترسی سریع و آسان به منابع علمی موثق، وابسته است. دانسته‌های ما یا با مطالعه منابع اطلاعاتی موجود و یا بنا به پژوهش‌هایی که خود انجام می‌دهیم، به دست می‌آید.

پژوهش، فعالیتی نظام‌دار و علمی پیرامون یک موضوع همراه با بررسی جوانب مختلف آن است. بنا به عبارت دیگر، پژوهش، فرایند تولید دانش است. پژوهش‌گر با ابزارها و روش‌های گوناگون اطلاعات را فراهم و سپس آن‌ها را پردازش و نهایتاً مورد تحلیل قرار می‌دهد. یکی از موانع اساسی موفقیت پژوهش‌گر به خصوص در زمان انتخاب بحث و تقدیم طرح‌های پژوهشی، ناکامی در گزینش اطلاعات و فقدان آگاهی لازم نسبت به شیوه‌های روشمند تحقیق است. امروزه سطح برخی از گزارش‌های پژوهشی به خصوص در دوره‌های کارشناسی ارشد و دکتری در دنیا و حتی کشور ما به اندازه‌ای بالا و مهم است که بعد از دفاع، تبدیل به یک اثر علمی شده و گاه کتابی و مقالاتی بر آن استخراج می‌شود. بنابراین، بازنگری و بازکاوی برخی چالش‌ها و آرایه برخی راهکارها برای پژوهش‌های مختلف در رشته‌ها و گرایش‌های علوم انسانی می‌تواند سودمند باشد.

از سوی دیگر، پژوهش یکی از محورهای مهمی است که ضامن پیشرفت و توسعه پایدار در هر کشور به شمار می‌آید. اگر پژوهشی نشود، دانش بشری افزایش نخواهد یافت و دچار سکون و رکود خواهد شد. بدون انجام پژوهش امور آموزشی نیز از پویایی و نشاط لازم نیز برخوردار نخواهد بود. همه آنچه به عنوان پیشرفت علوم در دوره‌های گوناگون تاریخ می‌شناسیم، حاصل تلاش افرادی است که در کار خود رویکردی پژوهشی داشته‌اند و ذهن پرسشگرشان همواره محرکی برای فعالیت‌های پژوهشی آنان بوده است.

در حقیقت، از رهگذر پژوهش و تجربه است که نا آزموده در بوته آزمایش قرار می‌گیرد و در ژرفنای تاریک ناآگاهی، بارقه روشن اکتشاف و آگاهی تَلَو می‌یابد. آنچه کار علمی را

از کوشش غیر علمی جدا می‌کند روش پژوهش علمی است. روش پژوهش علمی مبتنی بر رعایت اصول و بنیان‌های منظم و مدونی است که با طی گام‌های علمی به پیش می‌رود. روش به تحقیق اعتبار می‌بخشد و گاهی عقیده بر این است که علم همان روش است. پژوهش‌گران برای ارائه یک کار علمی-پژوهشی باید با اصول و مبانی روش تحقیق علمی آشنا باشند تا بتوانند یک طرح پژوهشی یا مقاله علمی معتبر و قابل اتکا ارائه نمایند.

از طرفی نیز غنی‌سازی پژوهش در رشته‌های علوم انسانی که مرتبط با موضوع اثر حاضر است، دو اثر مثبت می‌تواند داشته باشد. نخست این که، عامل زایش و ارائه آثار عمیق و نظام‌مند است و دوم این که، عامل تقویت پژوهش‌گران آینده در نگرش محققانه به مسایل و ظرایف این مساله خطیر و اساسی است.

همچنین این انتشارات آمادگی همه‌جانبه خود را برای همکاری در چاپ و انتشارات چنین کتاب‌هایی اعلام می‌دارد و آغوش خود را برای قلم‌ها و قدم‌های نویسندگان و پژوهشگران باز می‌نماید.

علی رحمان پرست
مدیر انتشارات مهربان نیکا

www.ketab.ir

فهرست مطالب

۵		سخن ناشر
۷		دبیاچه نویسندگان

فصل اول

علم و روش های علمی

۲۳		مقدمه فصل اول
۲۴		چیستی علم و پژوهش علمی؟
۲۷		الف: دیدگاه ایستا
۲۷		ب: دیدگاه پویا
۲۷		هدف علم
۳۰		تعریف نظریه
۳۱		اهداف نظریه
۳۲		انواع نظریه
۳۳		ضرورت استفاده از علم
۳۵		کارکرد علم
۳۶		مفهوم پژوهش
۳۷		استدلال و انواع آن
۳۷		استدلال قیاسی (روش قیاس منطقی)
۴۰		استدلال استقرایی
۴۱		تمثیل

۴۲.....انواع پژوهش از نظر غایت پژوهش

۴۳.....اصول اخلاقی در پژوهش

فصل دوم

متغیر و انواع آن

۴۷.....مقدمه فصل دوم

۴۷.....واکاوی مفهوم متغیر

۴۸.....تبدیل مفاهیم به متغیر

۴۸.....متغیرها در برابر نامتغیرها

۵۰.....متغیرهایی که به مثابه‌ی نامتغیر عمل می‌کنند

۵۱.....انواع متغیرها

۵۳.....مثالهایی برای تشخیص متغیرهای مستقل و وابسته

۵۶.....الگوهای رابطه بین متغیر مستقل و متغیر وابسته

۵۷.....متغیرهای دو ارزشی و چند ارزشی

۶۲.....انواع روابط بین متغیرها

۶۳.....تعاریف مفهومی

۶۴.....تعاریف عملیاتی

۶۵.....مفهوم مدل

۶۵.....اهمیت و ضرورت استفاده از مدل

۶۹.....انواع مدل‌ها

۷۱.....مفهوم اندازه‌گیری

۷۲	روایی و پایایی وسیله‌ی اندازه‌گیری
۷۲	روایی وسیله‌ی اندازه‌گیری
۷۳	روش‌های سنجش روایی وسیله‌ی اندازه‌گیری
۷۵	پایایی وسیله‌ی اندازه‌گیری
۷۶	روش‌های سنجش پایایی وسیله‌ی اندازه‌گیری
۷۷	عوامل تاثیرگذار بر روایی و پایایی ابزار سنجش

فصل سوم

روش‌های انتخاب موضوع پژوهش

۸۱	مقدمه فصل سوم
۸۱	ضرورت و اهمیت آشنایی با روش پژوهش
۸۲	ویژگی‌های اصلی یک پژوهش روش‌شناختی
۸۳	روش‌های انتخاب موضوع
۸۷	مهم‌ترین شرایط انتخاب موضوع
۸۹	اشتباهات رایج در انتخاب عنوان پژوهش

فصل چهارم

ساختار کلی طرح پژوهشی

۹۳	مقدمه فصل چهارم
۹۳	سازمان گروه پژوهش
۹۴	ساختار کلی طرح پژوهشی
۹۹	مهم‌ترین ویژگی‌های یک بیان مساله

- ۱۰۰..... ضرورت و اهمیت تحقیق
- ۱۰۳..... انواع فرضیه
- ۱۰۴..... منابع فرضیه
- ۱۰۵..... مشخصات یک فرضیه خوب
- ۱۰۶..... تعریف عملیاتی مفاهیم و متغیرها

فصل پنجم

نمونه‌گیری

- ۱۱۱..... مقدمه فصل پنجم
- ۱۱۱..... مفهوم نمونه‌گیری
- ۱۱۲..... تعریف جامعه
- ۱۱۳..... نمونه
- ۱۱۳..... انواع نمونه‌گیری
- ۱۱۴..... نمونه‌گیری تصادفی (احتمالی)
- ۱۱۷..... نمونه‌گیری غیراحتمالی
- ۱۱۹..... روش‌های برآورد حجم نمونه
- ۱۲۲..... تشکیل گروه‌های کنترل و آزمایش
- ۱۲۲..... خطاها و اریب در فرایند نمونه‌برداری
- ۱۲۲..... خطاهای نمونه‌برداری
- ۱۲۳..... خطاهای غیر نمونه‌برداری
- ۱۲۴..... اریب بودن

فصل ششم

روش گردآوری داده‌ها

- ۱۲۷ مقدمه فصل ششم
- ۱۲۷ روش‌های گردآوری داده‌ها
- ۱۲۸ روش مستقیم
- ۱۲۹ هدف مشاهده
- ۱۲۹ اقسام مشاهده
- ۱۳۱ نگرش سنجی
- ۱۳۳ انواع مصاحبه
- ۱۳۴ ابزار و تجهیزات مصاحبه‌کنندگان
- ۱۳۵ نکاتی کلیدی درباره طرح مصاحبه
- ۱۳۵ نقش ویژه مصاحبه‌کننده
- ۱۳۶ مصاحبه با چه کسانی مفید است؟
- ۱۳۶ محیط مصاحبه
- ۱۳۷ آماده‌سازی مصاحبه
- ۱۳۷ ملاحظات آغازین
- ۱۳۸ معایب و محاسن مصاحبه
- ۱۳۸ محاسن روش مصاحبه
- ۱۳۸ معایب روش مصاحبه
- ۱۳۹ نکات کلیدی در روش مصاحبه

- ۱۴۰..... روش پرسشنامه‌ای
- ۱۴۱..... ساختار پرسش نامه
- ۱۴۳..... گمنامی و اصل رازداری
- ۱۴۴..... شیوه‌های توزیع پرسش نامه
- ۱۴۵..... بررسی انواع پرسشنامه
- ۱۴۵..... پرسشنامه منظم یا بسته
- ۱۴۶..... پرسش نامه آزاد یا باز
- ۱۴۸..... پرسش نامه ترکیبی
- ۱۴۸..... بررسی مزایا و معایب پرسش نامه
- ۱۴۸..... محاسن پرسش نامه
- ۱۴۹..... معایب پرسش نامه
- ۱۵۰..... نکاتی که رعایت آن‌ها در تهیه و تنظیم پرسش نامه لازم است
- ۱۵۱..... روش غیر مستقیم
- ۱۵۱..... روش کتابخانه‌ای
- ۱۵۲..... بررسی مزایا و معایب روش کتابخانه‌ای
- ۱۵۳..... مزایا و محدودیت‌های انجام پژوهش‌های پیمایشی الکترونیکی
- ۱۵۴..... نحوه یادداشت برداری از منابع

فصل هفتم

تجزیه و تحلیل داده‌ها، نتیجه‌گیری و پیشنهادات

۱۵۹	مقدمه فصل هفتم
۱۵۹	روش‌های تجزیه و تحلیل داده‌ها
۱۵۹	روش تجزیه و تحلیل کمی داده‌ها
۱۶۱	همبستگی
۱۶۲	انواع همبستگی‌ها
۱۶۲	رگرسیون
۱۶۳	ویژگی‌های اصلی یک مدل خوب رگرسیون
۱۶۴	اقسام تحلیل رگرسیون
۱۶۴	تحلیل رگرسیون خطی ساده
۱۶۶	تحلیل رگرسیون خطی چندگانه
۱۶۶	آزمون T
۱۶۸	آزمون F
۱۶۸	روش تجزیه و تحلیل کیفی داده‌ها
۱۷۰	روش تجزیه و تحلیل تلفیقی داده‌ها
۱۷۰	تاریخچه رویکرد تلفیقی
۱۷۱	انواع روش‌های تلفیقی
۱۷۲	۱- روش سه‌بعدی
۱۷۳	۳- روش توضیحی